

УДК 292.21

Довженко В.М.¹, Ємельяненко Є.О.²

¹студ. гр. РТ-612м НУ «Запорізька політехніка»

²канд. філос. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

АНАЛІЗ ЕЛЕМЕНТІВ МІФО-РЕЛІГІЙНИХ СИСТЕМ ДАВНЬОГО РИМУ

Давньоримська релігія – одна з політеїстичних систем рабовласницького суспільства з пережитками релігійних уявлень епохи родового ладу. Основною ланкою господарювання римської громади було хліборобство. Тому для давньоримської релігії характерна віра в духів – покровителів природи, сільського життя і хліборобства.

Патріархальність життя зумовила також особливу шану та обожнювання душ предків як покровителів домашнього вогнища –ларів, пенатів та ін. У культі дерев, землі, каміння, деяких тварин відбито риси фетишизму й тотемізму.

Поступово з маси дрібних божків, які уособлювали сили природи і вважалися покровителями тих чи тих явищ дійсності, релігійна свідомість стародавніх римлян стала виділяти окремих головних богів.

Боги давньоримської релігії (їх було близько 30) стали загальнодержавними, не пов'язаними з певною територією. Оформлення пантеону було насамперед справою вельможних та жерців.

Поряд з такими богами, як Юпітер і Марс, що ставали дедалі могутнішими, існувало безліч менших богів, духів, котрі опікувалися окремими життєвими чи господарськими справами.

В епоху імперії улюбленим богом рабів був Сільван – божество-опекун из римської міфології. Його можна вважати божеством або духом лісових дерев та плантацій. В якості духа-захисника він розглядається в першу чергу як покровитель диких дерев. Найвищим серед державних богів, «батьком богів», що уособлював могутність Риму, вважався Юпітер.

Юпітер (лат. Iuppiter, Jupiter) – італійський бог неба з його атмосферними явищами – дощем, громом та блискавкою, творець достатку, врожайності, перемоги, зцілення; охоронець порядку, вірності, чистоти; верховний цар богів і людей. Первісне значення слова Юпітер як божества світла й неба, підтверджується висловами *sub Iove (sub divo)* – «просто неба», *sub Iove frigido* – «на морозі» тощо. Юпітера ототожнювали з Зевсом.

Марс – первісно італійський бог родючості, рослинності й дикої природи; вважалося, що він може наслати загибель урожаю та загибель скоту або відвернути їх. Пізніше був утотожнений з грецьким Аресом і став богом війни. Тому Марс вважався покровителем Риму. Богу війни було присвячено храм на Марсовому полі у Римі. На честь Марса називався місяць *Martius* у Стародавньому Римі (березень у сучасній українській мові). Священними тваринами Марса вважаються вовк і дятел.

Характерною ознакою римських релігійних вірувань є конкретність мислення. Найдрібніші форми буття підлягали сонму богів, які були навіть організаторами робіт та упорядниками сімейних і суспільних відносин. Наприклад, одна богиня допомагала рубати дерева, інша доглядала, щоб підрубані дерева падали, далі повалене дерево потрапляло у розпорядження третьої тощо.

У первісній римській релігії відбилася простота працьовитих селян і пастухів, зайнятих тільки щоденними справами свого скромного життя. Схиливши голову над нивою, яку виорювало його дерев'яне рало, і над луками, де випасалися його стада, стародавній римлянин не відчував бажання

зводити свій погляд до зірок: він не поклонявся ні сонцю, ні місяцю, ані тим небесним явищам, що своїми таємницями збуджували уяву інших народів. З нього досить було таємниць у найбуденніших справах і в найближчому оточенні. Гадали, що кожна невдача, навіть найменша, і кожен успіх, навіть найнезначніший, були проявом гніву чи доброзичливості божества.

Як і греки, римляни вважали, що підземні боги вподобали парні числа, а ті, що опікують живих, – непарні. Квіти, наприклад, для небіжчиків добирали, щоб було парне число.

Доки римляни займалися сільським господарством, в їхніх віруваннях одне з провідних місць посідали культи, пов'язані з природою. Обожнювали дерева (особливо дуб), тварин, птахів, гори, джерела, каміння... Вчені звернули увагу на те, що всі альбанські царі мали одне прізвисько: Сільвії (тобто – лісовики). Лісовиків (сільванів) особливо поважали у сільських місцевостях. То були покровителі лісів, тварин і отар.

Вклонялися богині плодів Помоні і богині квітів Флорі, на честь якої влаштовували свята флоралії. Вірили, що в гаях та полях живуть козлоногі фавни та фавнеси. На їх честь влаштовували свята фауналії. Було навіть вовче свято – луперкалії. Можливо, вовк був колись тотемом племен, що мешкали на Тібрі. За відомою легендою, засновників Риму – братів Ромула та Рема – виховувала своїм молоком вовчиця. З вовками у римлян було пов'язано особливо багато різних обрядів і легенд.

Отже, на вибір богів та їх могутність у давньому Римі вплинуло те, що населення займалося сільським господарством і їм треба було вірити, що хтось їм допоможе. Головний був Юпітер як бог світла, дощу, грому бо без світлого дня і сприятливих умов не було б врожаю і можливості працювати. Також всі інші боги були пов'язані з діяльністю людей. Марс був богом війни, бо також під час воїн було треба вірити в бога який додавав би сили.